

Crònica de la conferència de Clara Jiménez Cruz de Maldito Bulo en el marc de Maldita Educa i com a acte de l'Espai de Debat de l'entitat Tres Quarts per Cinc Quarts

Escrit per Joan G., tècnic de l'entitat

El dimecres 29 de maig del 2019 al Casino del centre de l'Hospitalet a les 18h, la cofundadora, periodista i directora del mitjà web de contrast d'informació Maldita.es, Clara Jiménez Cruz, coneguda sobretot pel treball de l'àmbit Maldito Bulo, va oferir una classe de les que fa amb el programa Maldita Educa i a petició de Tres Quarts per Cinc Quarts, la va centrar en les desinformacions durant les campanyes electorals, en el marc dels actes d'Espai de Debat.

El presentador de l'acte, el polític, periodista i soci de l'entitat, José María García-Pastor va explicitar que "Clara entén el català, però no tots els matisos, i per això realitzarem l'acte en castellà" abans de començar a situar la periodista i iniciar l'acte. Va recordar que tenen apartats web específics molt interessants, treballant temàtiques molt diverses com "Maldita Inmigración", "Maldito género".

Jiménez Cruz va iniciar la seva conferència (que es recolzava en un PowerPoint de Maldita Educa, canviat minuts abans d'acord amb el tipus de públic que hi hauria a la sala) exposant que un seguit de periodistes "van voler professionalitzar encara més la nostra feina de periodista" creant aquesta associació [que volen transformar en fundació] Maldita.es, i així oferir "un servei públic que ha d'estar lligat amb la societat", element que els diferencia amb d'altres mitjans. Maldita.es és un mitjà web que tot allò que publica "ho fem amb copyleft" va dir Jiménez, que significa que "tot allò que hem publicat pot ser replicat indicant l'origen-font i no realitzant cap canvi al contingut". Va recordar que estan treballant en molts àmbits i grups de treball [que ja havia indicat en García-Pastor]: "Maldita Dato per les mentides dels polítics i Maldito Bulo pels rumors que corren per xarxes socials". Però, "tot això no sorgeix del no res, Politifact és un dels mitjans precursors d'aquest periodisme", va recordar la ponent. Alhora, va explicar que ella formava part "dels 67 membres de l'organització internacional de periodistes de *Factchecking* (IFCN) i que per ser-ne membre, has de tenir una política apartidista, una metodologia molt concreta (assenyalant i fent visible la font), transparència informativa sobretot de qui et paga i quelcom que no es fa molt a l'Estat espanyol, que si la pifies, rectificues. De fet, amb una web és més senzill fer una nota d'errata i amb claredat ho indiquis (no ho amagues, com passa sovint). La política apartidista comporta que tothom té idees polítiques però les publica en nom propi, no en el mitjà, i que si algú vol estar en una llista o tenir un càrrec polític, significa deixar l'equip i l'empresa Maldita.es".

"No són Fake News, són rumors"

Va aprofitar el terme "fake news" usat per presentar l'acte per part del moderador i presentador, per reivindicar que "no són notícies falses, són falsedats articulades de tal forma que semblin veritat, i que per tant, tenen un interès concret, influir en qui ho rep, per tant, prou de parlar de fake news, són <<bulos>> [rumors]". "Les notícies falses són una cosa i els rumors són una altra cosa, aquests estan creats expressament. De fet, hi ha moltes webs on hi ha males o notícies falses, però sobretot el que hi ha és molts rumors que corren per les xarxes socials". "A diferència d'EUA, on els mitjans és on hi ha més mentides, rumors, ..., a Espanya són les xarxes socials on hi ha la majoria de mentides i rumors". I va continuar explicant els patrons de consum d'informació espanyola: "la mitjana europea és d'un 6-11% d'informacions provinents de Whatsapp que consum la gent, i en canvi a Espanya el 36% d'informacions que comporten el conjunt del consum informatiu és fa via Whatsapp".

"Amb estimació, se li diu al cunyat que és un rumor i no el repliqui més"

També va posar deures a la sala. "Quan us arriba un rumor, amb estimació li dieu al cunyat, amic, company, que efectivament és un rumor i que no el repliqui més si us plau", va recomanar la cofundadora de Maldito Bulo. "No s'ha d'humiliar ningú"; va reblar.

La feina de verificació que fa el seu equip, la va explicar sintèticament: "primerament tenim un número de Whatsapp (entre d'altres vies) per on la ciutadania ens envia notícies o informacions que creu que no són verídiques, nosaltres verifiquem si són virals o no i detectem si tot i no ser-ho, és un tema prou important i urgent per informar-ne [va posar l'exemple d'un cas d'incendi en que hi havia un missatge molt compartit per les xarxes socials en que es deia falsament que no es begués l'aigua, que estava contaminada]. A continuació, un dels companys s'encarrega de buscar fonts, de contrastar la informació, de trucar la Policia, la Guàrdia Civil [són una de les fonts més usades], etc., i fa un anàlisi forense si es tracta d'una imatge possiblement trucada / manipulada. Aleshores, amb un Paint ens envia a l'equip la resposta, el que publicarem per desmentir-ho, i la resta contrastem en base a fer preguntes que han de ser respostes pel company/a i sense cap vot en contra s'aprova que s'ha desmentit correctament, o no, i es decideix que cal (o no) incloure-ho al web. I ens ajudem amb la comunitat, que per nosaltres és molt importants (<<els malditos i malditas>>), per difondre el desmentiment". També ens recolzem en el treball d'experts ("no sabem de tots els temes" va reconèixer) d'altres països com l'European Journalism Center, un Consell Assessor que és gent que no és de l'equip i per tant té una visió de fora i diferent del que volem contrastar, i darrerament, segons quins treballs específics fem, estem treballant amb algunes redaccions d'altres mitjans històrics i creïbles". De fet, va recordar que tan a Facebook com a Telegram tenen un bot (un robot que contesta si ja ha estat contrastada o no aquella informació). "A Whatsapp, tot i ser empresa de Facebook, no podem usar un bot perquè no està disponible aquest servei, per tant, hi ha una persona que contesta al ciutadà sobre cada informació que vol contrastar, denunciar, etc." va explicar Clara.

"La conversa de la majoria de la ciutadania no està al mateix nivell que la dels polítics i periodistes, hi ha una forta distància que hem descobert, que és clau".

A través de la feina que han anat fent, i en contacte directa amb la gent que s'ha activat al voltant de Maldita.es, s'han adonat de quelcom molt important. "La conversa de la majoria de la ciutadania no està al mateix nivell que la dels polítics i periodistes. Els polítics i periodistes parlem en uns termes [tècnics] que fem allunyar al ciutadà i ciutadana del debat públic en que estem immersos. Això comporta que hi ha una forta distància que hem descobert, que és clau pel que fa al desmentiment de rumors. La majoria de rumors i mentides no provenen del món periodístic i polític sinó de les xarxes socials, de les webs amb aparença de diari digital. Els polítics estan molt pendents del Congrés i de Twitter" i la gent desconnecta d'aquest discurs. Jiménez ho explica així: "la conversa es realitza en paral·lel al que parlen les persones informades, als polítics i periodistes, i això comporta que tenim una feina en submergir-nos i detectar i desmentir mentides que semblen òbvies potser pel públic de sala [ens va preguntar què pensàvem sobre la informació de que una picadura d'un mosquit et deixava embarassada i sobre altres exemples que semblaven evidents que ningú s'ho podia creure]. Doncs no! Hi ha moltíssima gent que s'ho creu" va avisar la periodista, "molta més gent de la que us penseu, per això, rebem tants ciutadans que ens demanen si és cert o no i que ho desmentim si no ho és, perquè es fan la pregunta, no és que no ho vulguin denunciar només". "Són informacions que es fan molt virals i que nosaltres reconeixem des del principi com a falses però que no passa així amb una part de la població" va exposar Clara. Això va comportar que al debat amb el públic, es parles molt de la importància de l'educació, la formació, ... "De debò, això de la picadura s'ho creu la gent", va repetir la ponent., per evidenciar la gravetat de la situació i espantar la sala. Després va posar uns altres exemples com "Hay noticia que al final de tot et

diu que és una pàgina de notícies falses broma, el que no et diu és que cobra de cada clic que li feu i que hi ha gent que s'ho creu", tot denunciant el web, Clara es va referir a altres exemples com fotomuntatges que són fotografies manipulades per enganyar-nos (com la bandera durant l'1 d'octubre a Catalunya en una carga policial), per influir en el vot. D'aquest últim cas, ens va explicar un cartell d'Otegui que es feia passar pel PSOE en que deia "*Nuestro socio*", que en aquest cas era una broma que s'havia viralitzat intencionadament però en un inici no tenia aquesta intenció).

"No hi ha cap constància científica que els rumors influeixin de forma notable en el vot"

"*Pucherazo, Bulos de campaña i Encuestas trucha* són els àmbits que hem treballat durant la campanya electoral, tan abans, com durant, com després, i sobretot en el Dia de reflexió que vam realitzar una de les tasques periodístiques que no fa ningú, impedir que les notícies falses, rumors, mentides dels polítics, etc. de darrera hora, influeixin en el vot", va explicar la ponent. Però va reconèixer que "no hi ha cap estudi científic que indiqui que realment acaben influint de forma notable en el vot de la gent, el conjunt de rumors, sobretot que es viralitzen a darrera hora".

"Sobre les constants informacions de frau electoral, he de dir que això sí que és greu perquè destrossa els fonaments del nostre sistema democràtic, genera desconfiança en un model de compte i recompte del vot que és molt rigorós", va dir Clara després de recordar que "molts dels problemes censals no han estat intencionats, tot i que són certs, i no rumors infundats, es tracta d'equivocacions dels carters o de censos antics de gent que abans estava empadronada en una altre casa". També es va referir a una captura de pantalla en que sortia una papereta de Vox en que hi sorgia un número abans de les sigles, "una errada d'impremta que van dir que no podien revertir perquè significava un cost econòmic i ambiental brutal i que seria considerat vot vàlid, com era lògic; tot i els rumors de que això no seria així". També ens va preguntar sobre per què "5 dies abans no es poden publicar enquestes per tal de no influir en campanya" i ens ho va explicar davant el desconeixement de la sala: "Un diari en temps de Suárez va difondre un estudi fet pel CIS però a nom d'una falsa consultora francesa que li havia passat el govern i que deia que Alianza Popular tindria uns molts mals resultats, com va passar. Això va comportar una proposició de llei del partit de Fraga que culpava l'enquesta dels seus mals resultats, com si hi haguessin influït, que van votar a favor tots els partits per tal d'assegurar-se un neguit anterior a la votació. També ens va ensenyar una fotografia d'una suposada Irene Montero amb Tardà i Otegui visitant Anna Gabriel a Suïssa que es va fer viral durant la campanya "amb una intencionalitat política de danyar la imatge de Podemos" i realment la noia que hi havia a la fotografia "no era Irene, de fet estava embarassada llavors i es notaria, sinó d'una diputada d'ERC". "Aquesta notícia es va publicar a molts llocs", va dir Clara, sense assenyalar-los [El Plural, la COPE, ...].

Pel que fa a la tecnologia, ens va explicar l'app i extensió web de Maldita.es que t'avisa de que hi ha tantes notícies falses en aquell mitjà que estem visitant.

I després va assenyalar que "la pèrdua de credibilitat dels mitjans, l'aparició de plataformes, la viralització com a fenomen, la democratització de les desinformacions, el fet que tot es qüestiona; també consensos científics en física i química!" va indicar Clara, "i això unit a com més clics, més publicitat, i així més diners; per tant, el contrast i un temps adequat per fer un periodisme digne es va reduït a favor de més clics, més rapidesa, més actualitat política, menys reflexió, etc." es queixava la periodista de la precarietat que pateixen els joves que es dediquen al periodisme i que ajuda a propagar totes aquestes informacions falses.

"A la gent li preocupa que li menteixin"

No obstant això, "a la gent li preocupa que la menteixin" va dir, per grata sorpresa de la sala. Per això, "hem aconseguit que els polítics quan els hem dit que han mentit en campanya, no repeteixin la mentida, mitja veritat o dada falsa, alhora que si us hi fixeu entre ells es diuen que han mentit com a arma electoral, perquè la mentida ja no es tolera com abans" va indicar Clara en una perspectiva optimista que va deixar atònit el públic.

(...)

Durant la conferència, ens va recomanar seguir els punts del "Manual de Maldita.es per lluitar contra les falsedats" que adjuntem a continuació.

MB **MANUAL DE MALDITA.ES**
PARA LUCHAR CONTRA
LOS BULOS

- 1 ¿QUIÉN LO PUBLICA?**
CUIDADO SI NO TIENE FUENTE.
SI LA TIENE ¿CONOCES LA WEB?
- 2 NO TE QUEDES EN EL TITULAR**
MANIPULAR TITULARES ES OTRA FORMA DE
DESINFORMAR, LEE EL TEXTO COMPLETO
- 3 LAS CITAS FALSAS**
NO TE FÍES DE FOTOS DE POLÍTICOS CON
SUPUESTAS DECLARACIONES
- 4 ¿QUIZÁS ES HUMOR?**
¿DEMASIADO LLAMATIVO PARA SER REAL?
OBSERVA SI ES UNA PÁGINA SATÍRICA
- 5 ALERTAS EN EMERGENCIAS**
CUIDADO CON LAS CADENAS DE WHATSAPP
NO COMPARTAS SI NO HAY FUENTE OFICIAL
- 6 CONTACTA CON MALDITA.ES**
655 19 85 38
@MalditoBulo
facebook/MalditoBulo

M **MALDITA.ES**
PERIODISMO PARA QUE NO TE LA CUELEN